

Innst. 89 S

(2014–2015)

Innstilling til Stortinget fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:98 S (2013–2014)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Snorre Serigstad Valen om å gi unge under 25 år som ikke er i skole eller arbeid, rett til utdanning, kompetansegivende aktivitet, veiledning og/eller jobbtilbud innen tre måneder

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre rett til utdanning, kompetansegivende aktivitet og/eller veiledning og arbeidstilbud innen tre måneder for ungdom under 25 år som ikke er i utdanning eller arbeid. Denne retten skal ikke erstatte ordinær studiefinansiering.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 1. oktober 2014 om statsrådets vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 10. oktober 2014 ligger vedlagt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Dag Terje Andersen, Fredric Holen Bjørdal, Lise Christoffersen

og Anette Trettebergstuen, fra Høyre, Stefan Heggelund, lederen Arve Kambe, Bente Stein Mathisen og Bengt Morten Wenstøb, fra Fremskrittspartiet, Tor André Johnsen og Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Venstre, Sveinung Rotevatn, og fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstø, viser til at forslagsstillerne foreslår å gi unge under 25 år, som ikke er i skole eller arbeid, rett til utdanning, kompetansegivende aktivitet og/eller jobbtilbud innen tre måneder.

Komiteen viser at forslagsstillerne trekker frem at selv om arbeidsløsheten blant ungdom er lav i Norge sammenlignet med de fleste andre land, så er det mange unge mennesker som sliter med å få plass i arbeidslivet. Ledigheten er lav, men likevel for høy.

Komiteen er som forslagsstillerne enig i at det:

«Å sikre at unge mennesker som ikke er i skole eller arbeid, raskt blir fanget opp og gis tilbud om meningsfull og kompetansehevende aktivitet eller arbeid, er nødvendig.»

Komiteen viser til at ventetiden for riktige og målrettede tiltak i mange tilfeller er altfor lang, og slutter seg til forslagsstillerens syn om at lediggang ikke gjør noen godt.

Komiteen viser til at behovs- og arbeidsevnevurderingene som gjøres ved Nav-kontorene, legger grunnlaget for at ressursene brukes på dem som faktisk har et behov for bistand for å komme i arbeid. Komiteen viser videre til at statsråden skriver at dette også er utgangspunktet for de garantiordningene som ble innført av regjeringen Stoltenberg i forbindelse med 2013-budsjettet, og som i dag gjelder for unge.

Komiteen viser videre til at unge ledige i alderen 20–24 år er garantert en aktivitetsplan innen en

måned etter at de har fått et vedtak fra Nav som tilsier at de har behov for arbeidsrettet bistand. Komiteen viser til at det fremgår av svarbrevet fra statsråden at blant unge med nedsatt arbeidsevne i alderen 20–29 år, er det satt som mål at 90 pst. av målgruppen til enhver tid skal ha en godkjent aktivitetsplan, og at det er selve oppfølgingen som er poenget – ikke nødvendigvis tiltaket. Videre at det kan være aktuelt med tiltak som omfatter et bredt register av virkemidler, som tiltak rettet mot helse eller den sosiale situasjonen den enkelte ungdom kan befinne seg i. I tillegg gjelder fortsatt garantien om arbeidsrettede tiltak for unge ledige under 20 år.

Komiteen vil videre vise til at statsråden skriver at det er et samarbeid mellom ulike departement for å få flere til å fullføre videregående opplæring, og for å følge opp ungdom som faller fra. Videre at målet med den kommende meldingen om livslang læring og utenforskap, er å utvikle en ny og helhetlig politikk for voksne med svake grunnleggende ferdigheter. Komiteen viser til statsråden som varsler at tiltak for unge voksne som verken er i jobb eller i utdanning vil bli drøftet i dette arbeidet.

Komiteen er enig med forslagsstillerne om at det er viktig å medvirke til at flest mulig unge som ikke er under utdanning, blir en del av yrkeslivet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, er derimot enig med statsråden om at det ikke er mest formålstjenlig å innføre en rettighet som skal gjelde alle unge under 25 år.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre støtter regjeringens EØS-strategi. EØS-avtalen er med på å sikre norske bedrifter et stort marked for sine produkter og er av avgjørende betydning for høy sysselsetting i Norge.

Fri mobilitet av arbeidskraft kan også bety at unge mennesker fra Norge kan få arbeid i andre EØS-land.

Flertallet mener at en rettighet ikke løser de grunnleggende problemene ungdom under 25 år står overfor.

Flertallet mener at regjeringens arbeidslinje der man ønsker å få flere i arbeid gjennom enklere regler og tilrettelegging, kan gi flere unge under 25 år arbeid.

Flertallet mener at regjeringens satsing på utdanning og styrking av skolen vil gi flere mulighet til å fullføre utdanning og færre vil falle ut av ordinær skolegang.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk

Venstreparti viser til at i denne sammenhengen er utfordringen å få ungdom under 25 år – med ikke nedsatt arbeidsevne – i arbeid. Disse medlemmer mener det derfor må gjøres økonomisk attraktivt for både offentlige og private arbeidsgivere å ansette ungdommer under 25 år, som verken er under utdanning eller i arbeid, som lære kandidater der det for disse ungdommene lønner seg å jobbe.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i den kommende meldingen om livslang læring og utenforskap konkretisere et nytt alternativ som gir arbeidsgivere incentiv til å ansette ungdommer under 25 år som er bosatt i Norge, jf. lov om folkeregistrering, og som verken er under utdanning eller i arbeid, som lære kandidater.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til den tidligere nevnte styrkingen av Ungdomsgarantien regjeringen Stoltenberg II foretok i forbindelse med statsbudsjettet for 2013, der man bevilget 30 mill. kroner for å sikre raskere og bedre oppfølging av ungdom i alderen 20–29 i møtet med Nav. Disse medlemmer peker på at den styrkede garantien, kalt Ungdomsløftet, skulle gi de unge hjelp og bistand skreddersydd ut fra sin situasjon, at de innen en måned skal ha utarbeidet en aktivitetsplan som viser veien til arbeid. Disse medlemmer peker på at intensjonen i den nye satsingen var å snu unge i døren hos Nav, og gjennom tettere, raskere og mer relevant oppfølging kunne få dem ut i arbeid og aktivitet, samt oppnå kortere stønadsopphold for dem som måtte trenge det. Ungdomsløftet er basert på intensjonen i Nav-reformen om at ingen er like, og at alle trenger tilpasset individuell oppfølging, enten dette er cv-kurs, rusbehandling, medisinsk behandling, arbeidstrening- eller tiltak. Disse medlemmer peker på at de som i dag kan nyttegjøre seg av arbeidsmarkedstiltak på veien til arbeid, har allerede rett og krav på dette. Ventetidene er for lange og må reduseres, og ventetiden i overgangen mellom tiltak må likeså.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet peker videre på at dersom regjeringen sørger for at Ungdomsløftet realiseres ute i fylkene, vil intensjonene i representantforslaget realiseres.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at forslagsstillerne viser til at mange unge mennesker sliter med å få plass i arbeidslivet.

Disse medlemmer viser til at formålet med avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS), til liks med formålet til Den europeiske union (EU), er fri flyt og ekstrem lønnskurransse. Dette er en villet politikk. Disse medlemmer viser til at dette for Norge har resultert i at omfanget av utenlandsk arbeidskraft i Norge fra EØS-området de siste 10 årene har økt svært mye som følge av svært store forskjeller i lønns- og arbeidsvilkår mellom Norge og særskilt EU-land i Øst-Europa. Disse medlemmer viser videre til at en av konsekvensene av denne økte tilstrømmingen av personer fra EU-land i Øst-Europa er at ung, norsk arbeidskraft presses ut av deler av det norske arbeidsmarkedet. Dette skjer fordi mange arbeidsgivere i deler av privat sektor, hvor kravene til utdanningslengde er lavest, finner det mer attraktivt å ansette ung, utenlandsk arbeidskraft som arbeider under dårligere vilkår enn norske lønns- og arbeidsvilkår. I tillegg reduseres organisasjonsgraden og dermed svekkes også mulighetene for at utviklingen i lønns- og arbeidsvilkår i disse bransjene følger med utviklingen i lønns- og arbeidsvilkår i bransjer som på grunn av blant annet språk er mer eller mindre skjermet mot dette negative presset på lønns- og arbeidsvilkår. Videre reduseres følgelig også attraktiviteten hos norske ungdommer til å arbeide i slike bransjer. Disse medlemmer mener dette er en viktig årsak til at det er, som forslagsstillerne skriver:

«... mange unge mennesker som sliter med å få plass i arbeidslivet.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti påpeker at økt deltakelse i arbeidslivet blant ungdom er et viktig bidrag i arbeidet med å hindre fattigdom. Selv om mange unge har godkjent aktivitetsplan, er ventetiden for meningsfull kompetansehevende aktivitet eller arbeid altfor lang. Derfor trengs en forsterket ungdomsgaranti som vil gi ungdom hjelp til å komme i arbeid eller utdanning. Ungdom er en spesiell gruppe som må tas tak i raskt. Derfor må en ungdom som blir arbeidsløs ha rett til de nødvendige tiltak innen en frist som hindrer passivitet og som gir dårligere muligheter i arbeidslivet. Det er nødvendig med en garanti for å utløse en statlig garanti av finansiering av tiltak rettet mot ungdom.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre rett til utdanning, kompetansegivende aktivitet og/eller veiledning og arbeidstilbud innen tre måneder for ungdom under 25 år som ikke er i utdanning eller arbeid. Denne retten skal ikke erstatte ordinær studiefinansiering.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen i den kommende meldingen om livslang læring og utenforskap konkretisere et nytt alternativ som gir arbeidsgivere incentiv til å ansette ungdommer under 25 år som er bosatt i Norge, jf. lov om folkeregistrering, og som verken er under utdanning eller i arbeid, som lære kandidater.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen innføre rett til utdanning, kompetansegivende aktivitet og/eller veiledning og arbeidstilbud innen tre måneder for ungdom under 25 år som ikke er i utdanning eller arbeid. Denne retten skal ikke erstatte ordinær studiefinansiering.

Komiteens tilråding

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:98 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Snorre Serigstad Valen om å gi unge under 25 år som ikke er i skole eller arbeid, rett til utdanning, kompetansegivende aktivitet, veiledning og/eller jobbtillbud innen tre måneder – vedlegges protokollen.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 4. desember 2014

Arve Kambe
leder

Per Olaf Lundteigen
ordfører

Vedlegg

Brev fra Arbeids- og sosialdepartementet v/statsråden til arbeids- og sosialkomiteen, datert 10. oktober 2014

Representantforslag 98 S (2013-2014)

Jeg viser til brev fra arbeids- og sosialkomiteen fra 1. oktober 2014 med anmodning om statsrådets vurdering av representantforslag 98 S (2013-2014) fra representantene Karin Andersen og Snorre Serigstad Valen om å gi unge under 25 år som ikke er i skole eller arbeid, rett til utdanning, kompetansegivende aktivitet, veiledning og/eller jobbtilbud innen tre måneder.

Jeg setter pris på representantenes engasjement for unge utenfor utdanning og arbeid. Dette er et engasjement jeg deler, og et tema jeg og resten av Regjeringen er opptatt av.

Situasjonen for ungdom i Norge er lite sammenliknbar med situasjonen i enkelte land i Europa, hvor ungdomsledigheten er svært høy. Selv om ungdomsledigheten i Norge er relativt lav i denne sammenhengen, er det også her en utfordring at mange unge står utenfor utdanning og arbeidsliv. Særlig utfordrende er det stabilt høye frafallet fra videregående opplæring. Mange unge som henvender seg til NAV-kontorene har ikke fullført videregående opplæring, og stiller ofte svakt på arbeidsmarkedet.

Forslagsstillerne foreslår å innføre en rettighet som skal gjelde alle unge under 25 år. I den forbindelse er det viktig å være klar over at en stor del av de som kommer til NAV-kontoret har korte ledighetsperioder, og raskt kommer seg over i utdanning eller arbeid på egen hånd. Jeg mener det er mest hensiktsmessig å bruke ressursene på dem som faktisk har et behov for bistand for å komme i arbeid. Behovs- og arbeidsevnevurderingene som gjøres ved NAV-kontorene legger grunnlaget for dette.

Dette er også utgangspunktet for de garantiordningene som ble innført av Regjeringen Stoltenberg i forbindelse med 2013-budsjettet, og som gjelder for unge i dag. Disse garantiene legger til grunn at mange unge kommer seg i utdanning eller arbeid ved

egen hjelp, og at ressursene skal konsentreres om den delen av de unge som har et reelt behov for bistand fra NAV-kontoret. Det tjener ingen å gjøre unge til NAV-brukere i tidlig alder uten at det er god grunn til det. Derfor er det viktig å møte friske unge med en forventning om at de klarer dette selv. NAV skal bidra ved behov.

Garantiene som ble innført av den forrige regjeringen er garantier om oppfølging i ulike former. Unge ledige i alderen 20-24 år er garantert en aktivitetsplan innen en måned etter at de har fått et vedtak fra NAV som tilsier at de har behov for arbeidsrettet bistand. Blant unge med nedsatt arbeidsevne i alderen 20-29 år, er det satt som mål at 90 prosent av målgruppen til enhver tid skal ha en godkjent aktivitetsplan. Det er altså selve oppfølgingen som er poenget, ikke nødvendigvis tiltaket. Det kan være aktuelt med tiltak som omfatter et bredt register av virkemidler, så som tiltak rettet mot helse eller den sosiale situasjonen den enkelte ungdom kan befinne seg i. I tillegg gjelder fortsatt garantien om arbeidsrettede tiltak for unge ledige under 20 år.

Jeg vil understreke at det ikke kun er garantiordningene, men summen av tiltak og virkemidler som er avgjørende for hvor godt vi klarer å bistå unge som står utenfor utdanning og arbeid. Regjeringen er opptatt av at de ulike sektorene må samarbeide, både for å unngå at unge faller utenfor utdanning og arbeidsliv, og for å bistå dem som faller utenfor.

Det er et samarbeid mellom ulike departement for å få flere til å fullføre videregående opplæring, og for å følge opp ungdom som faller fra. I arbeidet med den kommende meldingen til Stortinget om livslang læring og utenforskap er målet å utvikle en ny og helhetlig politikk for voksne med svake grunnleggende ferdigheter. Tiltak for unge voksne som verken er i jobb eller i utdanning vil bli drøftet i dette arbeidet.